

The methods are presented the system of educational and training exercises, tasks, games, which were selected according to lexical subjects in the older group for children with heavy speech infringements according to mentioned stage of studies. The proposed methods will allow to influence effective on the development of syntactical speech side of children this category in general.

Keywords: preschool age children, hard speech infringements, the methods, the multi-complex sentences, complex syntactical constructions.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2014р.

Статтю прийнято до друку 25.09.2014р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК 005.342:[37.016:376-056.26]

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Яковенко А.О.

Сучасні технології в логопедичній практиці в Україні використовуються недостатньо, на відміну від інших країн. Стаття присвячена аналізу зарубіжного досвіду застосування новітніх технічних засобів в логопедії. Спочатку ми задумували, що наш рото розширювач буде створений для дітей з дизартрією, вродженими незрощеннями губи та піднебіння та різними пошкодженнями щелепно-лицевої ділянки. На сучасному етапі розвитку практичної логопедії для досягнення максимальної ефективності занять необхідним є використання новітніх технічних засобів [3, с. 9; 4 с. 80]. Впровадження сучасних новітніх технологій в корекційний процес вчителя-логопеда дає можливість майбутнім спеціалістам розширювати свої професійні можливості [5, с. 8]. Умовно технічні засоби можна поділити в залежності від етапу логопедичної роботи та від їх призначення. Так, на підготовчому етапі логопед використовує пристрої для розвитку мовленнєвого дихання, фонематичних процесів, дрібної моторики і логопедичного масажу. Етап постановки звуків передбачає застосування зондозамінників та обладнання для постановки звуків. Етап автоматизації звуків передбачає застосування пристроїв для розвитку фонематичних процесів, які спрямовані на розвиток самоконтролю дитини за власним мовленням.

До сучасних пристроїв для розвитку фонематичних процесів відносяться пристрої для контролю власної вимови і розвитку фонематичного слуху: «Елефон», «Ехо-мікрофон», Whisper Phone Element та Toobaloo.

Принцип дії «Елефону», Whisper Phone Element та Toobaloo однаковий і полягає в тому, що дитина сама чує власне мовлення «внутрішнім слухом» і здатна себе виправляти. Вони створюють ефект «вакуумних навушників» - тобто, дитина чує власне мовлення без зовнішніх подразників. Це полегшує проведення корекційної роботи логопеда. Крім того у «Елефоні» голос може посилюватися від 10 до 12 db.

«Ехо-мікрофон» має призначення таке ж, як і попередні пристрої, різниця полягає в тому, що він не блокує зовнішні подразники і перетворює голос в ехо, чим викликає заохочення у дитини займатися та сприяє виробки стійкого повітряного струменя.

За класифікацією американських вчених, «Елефон» та «Ехо-мікрофон» сприяють корекції фонематичного слуху, а Whisper Phone Element та Toobaloo – направлені на контроль власної вимови. Але всі пристрої мають єдиний принцип дії – дитина чує свою вимову і відрізняються лише зовнішнім виглядом. В роботі логопеда – це варіативність вибору та використання на кожному занятті нового пристрою-іграшки, що урізноманітнює корекційний вплив у дітей.

Всі зазначені пристрої найбільш ефективні на підготовчому та на етапі постановки звуків у всіх дітей з мовленнєвими порушеннями.

Пристрої для розвитку мовленнєвого дихання допомагають логопеду виховати фізіологічний видих. До них відносяться – спірометр, «Літаюча кулька», «Райдужна пляшечка», свистки. Спірометр призначений для тренування довгого плавного видиху, регулює об'єм видихуваного повітря дитиною. Принцип дії «Літаючої кульки» та «Райдужної пляшечки» подібний до спірометру, але вони не дозволяють регулювати об'єм видихуваного повітря. Також для розвитку мовленнєвого дихання застосовуються різні види свистків, які видають звуковий сигнал, що сприймається позитивно дитиною та урізноманітнює заняття.

«Зажим для носу» та «Носова флейта» застосовуються для виховання навички диференціації носового та ротового дихання, особливо у дітей з вродженими незрощеннями губи та піднебіння. Вони дозволяють здавлюючи одночасно крила носу, унеможливають видих дитини через ніс і направляти весь потік видихуваного повітря спрямовується через рот. Спірним є використання їх для навчання ротового дихання у дітей з ринолалією. Таке механічне перекриття носових ходів сприяє формуванню «хибного кола», яке важко розірвати після припинення застосування цих пристроїв. В такий спосіб дитина диференціює ротове та носове дихання лише застосовуючи механічні пристрої.

Для розвитку дрібної моторики ефективним є використання «Су-джок» - масажеру, який за допомогою кульки та металевих пружин активізує всі біологічно активні точки на пальцях, долоні, кисті, почергово на одній руці. Це сприяє підвищенню тону м'язів, приливу крові до кінцівок.

«М'яч» - відома іграшка для розвитку дрібної моторики в США. Іграшка складається з резинового маленького м'ячика та великої кількості резинок. Унікальність даної гри в тому, що дитина одночасно працює обома руками, однією – тримає м'яч, іншою - нанизує резинки. Але, на жаль, на українському ринку її немає. Альтернативою їй є «Коврик мозаїка-пазли» в Україні.

Найчастіше всі іграшки для розвитку дрібної моторики логопед використовує на заняттях з дітьми з ТПМ (дизартрія та ЗНМ). Для всіх інших категорій дітей з мовленнєвими порушеннями іграшки для розвитку дрібної моторики використовуються лише на підготовчому етапі або для переключення уваги.

Обладнання для логопедичного масажу. Всі сучасні обладнання для масажу можна поділити на електричні та механічні. До електромасажерів відносять: логопедичний електромасажер Z-vibe, лицевий вібромасажер Five Vib, дитячі вібромасажери «Слоненятко», «Кажан», «Крокодил»; до механічних - масаж ерами вважають масажер Nuk, ARK, ложка масажна гумова 2-х стороння, масажний «пальчик» та масажер «Свіжість» . На думку американських вчених, використання всіх видів електромасажеру прискорює роботу логопеда в двічі.

Логопедичний електромасажер Z-vibe по визнанню логопедів США - є кращим в світі устаткуванням для проведення логопедичного масажу і підготовки м'язів артикуляційного апарату до етапу постановки звуків. Принцип роботи Z-vibe полягає в коливань високої частоти дії на м'язи язика, лоба, підборіддя, внутрішню і зовнішню поверхню щік. Крім того вібромасажер має насадки для постановки різних груп звуків: для масажу середньої лінії спинки язика (постановка групи свистячих звуків); насадка «Чупа-чупс» розтягує "вуздечку" язика (постановка групи сонорних звуків). Z-vibe – єдиний універсальний вібромасажер в роботі логопеда, який дозволяє паралельно підготувати артикуляційний апарат до вимови звуків і поставити певні групи звуків.

Лицевий вібромасажер Five Vibe та дитячі електромасажери «Слоненятко», «Кажан» та «Крокодил» також за допомогою коливань впливають на м'язи, але тільки на окремі ділянки обличчя та артикуляційного апарату.

Всесвітньо відомий ручний масажер Nuk, спочатку був придуманий як пристрій для прорізування зубів у маленьких дітей. Далі, логопеди стали його використовувати для логопедичного масажу порожнини рота, губ, зниження чутливості язика, ясен і щік. Масаажний "Пальчик", ложка масажна гумова 2-х стороння, масажер NUK подібні за принципом дії і спрямовані на розслаблення м'язів обличчя та язика. Логопедична ложка може використовуватися і для розтягнення «вуздечки» язика. Масаажер «Свіжість» — єдиний масажер, який використовують як стоматологи, так і логопеди. "Свіжість" - застосовується для загального масажу язика; за рахунок механічної очистки поверхні язика сприяє підвищенню гігієнічного індексу порожнини рота; покращує чутливість смакових рецепторів.

Для роботи з м'язами язика застосовуються логопедичні пристрої для "піднімання язика" та «навігатор», які дозволяють механічно переміщувати язик вгору, одночасно розтягуючи «вуздечку» та готуючи артикуляційний апарат до постановки групи сонорних звуків. Логопедичні масажери використовуються логопедом при роботі з дітьми, які мають ТПМ. Найчастіше вони призначені для дітей з дизартрією та ринолалією. Універсальні масажери (Z-vibe та ARK) можна використовувати для всіх мовленнєвих порушень на етапах постановки звуків.

Зондозамінники та обладнання для постановки звуків. Стемпер - єдиний зондозамінник, який може використовуватися як для логопедичного масажу, так і для постановки звуків. Він має два робочих кінця, що дозволяє замінити одразу два загальновідомі зонди Волкової або Рау для постановки групи свистячих та сонорних звуків. Стемпер сприяє розслабленню і активізації м'язів язика.

Пристрій Ліп Блок використовується логопедами для підготовки артикуляційного апарату до постановки групи свистячих звуків. Принцип дії полягає в автоматичному формуванні "жолобка язика" при смоктанні рідини через подовжену трубочку. Але цей пристрій можна замінити на смоктання рідини через трубочку, результат буде однаковий.

Роторозширювачі використовуються логопедом в роботі зі складними порушеннями мовлення, такими як дизартрія, ринолалія, алалія, ЗНМ, а також інколи на підготовчих етапах з дітьми з дислалією. Мета роторозширювачів на логопедичному занятті – фіксація рота дитини на певну висоту.

Найчастіше логопеди використовують комплект металічних роторозширювачів - великий і малий [1, с.35]. Вони дають змогу фіксувати широко відкритий рот при постановці звуків і під час масажу артикуляційного апарату; фіксувати губи в статичних позах, розтягувати губи в посмішку. Так само роторозширювачі використовуються в логопедичній практиці для безпеки пальців логопеда, при зімкненні щелеп дитини під час логопедичного масажу. Всі види роторозширювачів мають ряд недоліків. Так, металічні роторозширювачі громіздкі, мають жорсткі конструкції, які призводять до травмування емалі зубів та негативно впливають на психоемоційний стан дитини на заняттях [2]. Пластмасові роторозширювачі – мають великі розміри та фіксовану

висоту, яка не завжди оптимальна для роботи логопеда. Мономер пластмаси токсично впливає на слизову оболонку порожнину рота [6].

Зважаючи на всі перераховані недоліки роторозширювачів, авторський колектив логопедів спільно з Українським медичним центром по наданню допомоги дітям з вродженими та/або набутими захворюваннями щелепно-лицевої ділянки розробив власну модель їх. На дану модель отримано патент. Задачею корисної моделі було створення роторозширювачів різних за висотою, формою, смаком та кольором для проведення логопедичних занять в комфортних психологічних умовах. Роторозширювачі виготовляються із С – силіконового інертного відбиткового матеріалу, великого та малого розміру висотою від 1, до 4 см, з шагом 0,5 см. Розроблені роторозширювачі мали форму іграшки, були солодкими за смаком та яскравими за кольором. Склалися з двох комплектів: перший – спрямований для ознайомлення дітей, другий – безпосередньо для занять. Спочатку ми задумували, що наш рото розширювач буде створений для дітей з дизартрією, вродженими незрощеннями губи та піднебіння та різними пошкодженнями щелепно-лицевої ділянки. Весь комплект був апробований на 10 дітей з анкілозом скроневого нижньощелепного суглобу (СНЩС) та 30 дітей з ФФНМ. Ефективність підтвердилася оцінкою індексу тривожності, який під кінець випробувань був низьким, що свідчило про комфортність психологічних умов на заняттях під час застосування роторозширювачів. З огляду на отримані дані, ми пропонуємо використовувати роторозширювачі у всіх категорій дітей з порушенням мовлення та у пацієнтів після артропластики СНЩС.

Застосування гігієнічних заходів в логопедичній практиці набуває особливого значення в плані запобігання запальних процесів слизової оболонки порожнини рота дитини. Крім того, вони передбачають захист логопеда від передачі інфекційного «бруду» від дитини. До гігієнічних засобів, які найчастіше застосовують закордонні логопеди належить ручний УФО стерилізатор логопедичного устаткування (виробництво США та Китай). Він застосовується для дезінфекції логопедичного устаткування, іграшок, столів, телефонів, посуду, засобів гігієни і т. д. Принцип дії полягає в антибактерицидній дії УФО лампи. Унікальністю даного УФО стерилізатора є його компактність та маленький розмір, що є зручним для використання. На жаль в Україні частіше логопеди змушені використовувати великі УФО стерилізатори, які призначені тільки для дезінфекції логопедичних зондів. Для проведення занять логопедам пропонують користуватися ароматизованими медичними рукавичками. Вони розроблені спеціально без тальку для дитячого логопедичного масажу, постановки звуків. Для дезінфекції логопедичних пристроїв використовують різноманітні спреї та ополіскувачі з фруктовими смаками. Їх багато є на медичному ринку в Україні.

Унікальною розробкою є компактна, легка логопедична сумка для приватних занять логопеда. Логопедичний комплекс складається з: сумки, дзеркала розміром 23х30 см, магнітної дошки, панелі з карманами для розміщення логопедичних карток, панелі для зберігання логопедичних зондів, масажерів, шпательів та інших логопедичних матеріалів. Але придбати в Україні її важко, та і ціна значна.

На сучасному етапі розвитку логопедії обов'язковим є використання новітніх технологій в логопедичній роботі, що значно підвищує якість проведення занять, робить їх різноманітними, цікавими, комфортними, зменшує час корекційного впливу на дитину. На практиці логопеда серед всіх запропонованих сучасних пристроїв ефективним є застосування новітніх технічних засобів для розвитку фонематичних процесів, дрібної моторики, мовленнєвого дихання вібромасажери. Серед новітніх пристроїв спірним питанням залишається використання «Зажиму для носу», «Носової флейти» та Ліп Блоку, особливо у дітей з ринолалією. Застосування гігієнічних засобів для обробки технічного логопедичного обладнання є обов'язковим заходом. Перевагу слід віддавати спреям, одноразовим рукавичкам. Порівнявши застосування новітніх технологій в практиці закордонних колег та наших, визначається недостатність матеріально-технічної бази забезпечення проведення логопедичних занять в Україні.

Література

1. Новикова Е.В. Зондовый массаж: коррекция звукопроизношения: наглядное практическое пособие / Е.В. Новикова. – М.: Издательство ГНОМ и Д, 2007. – 80 с.
2. Пат. 33490 Україна, МПК А 61 В 1 / 24. Шпатель логопедичний універсальний / Підкоритов В. С., Долуда О. П.; опубл. 15.02.2001
3. Реализация инновационных образовательных технологий в условиях информационного общества: материалы II Международной научно-практической конференции, Витебск, 12–13 мая 2011 г., Витебск/ отв. ред.. Н.А. Ракова. - Витебск: УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2011. – С. 8-11.
4. Сучасні технології в освіті: Реком. бібліогр. покажч. Ч. 2./ [упоряд.: Моїсєєва І.П., Пономаренко Л.О.]. – К.: АПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2006. - 196 с.
5. Торгунская Н.Л. Педагогические инновации как условие личностно-профессионального развития преподавателей высшей школы: автореф. дис. на соискания науч. степени кандидата пед. наук: спец. 13.00.08. «Теория и методика профессионального образования» / Н.Л. Торгунская. – Владивосток, 2007. – 20 с.
6. Patent CN 2013244828U 20130128 Classification A61C17/10; A61M29/00 Sun Yan, Mouth gag// Bibliographic data: CN203043300 (U) - 2013-07-10.

References

1. Novikova E.V. Zondoviy massazh: korrektsiya zvukoproiznosheniya: naglyadnoe prakticheskoe posobie / E.V. Novikova. – М.:

Izdatelstvo GNOM i D, 2007. – 80 s. **2. Pat. 33490** Ukraina, MPK A 61 V 1 / 24. Shpatel lohopedychnyi universalnyi / Pidkorytov V. S., Doluda O. P.; opubl. 15.02.2001 **3. Realizatsiya** innovatsionnykh obrazovatelnykh tehnologiy v usloviyakh informatsionnogo obschestva: materialyi II Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii, Vitebsk, 12–13 maya 2011 g., Vitebsk/ otv. red.. N.A. Rakova. - Vitebsk: UO «VGU im. P.M. Masherova», 2011. – S. 8-11. **4. Suchasni** tekhnologii v osviti: Rekom. bibliohr. pokazhch. Ch. 2./ [uporiad.: Moisieieva I.P. , Ponomarenko L.O.]. – K.: APN Ukrainy. DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho, 2006. - 196 s. **5. Torgunskaya N.L.** Pedagogicheskie innovatsii kak uslovie lichnostno-professionalnogo razvitiya prepodavateley vysshey shkoly: avtoref. dis. na soiskaniya nauch. stepeni kandidata ped. nauk: spets. 13.00.08. «Teoriya i metodika professionalnogo obrazovaniya» / N.L. Torgunskaya. – Vladivostok, 2007. – 20 s. **6. Patent CN** 2013244828U 20130128 Classification A61C17/10; A61M29/00 Sun Yan, Mouth gag// Bibliographic data: CN203043300 (U) - 2013-07-10.

Яковенко А.О. Інноваційні технології для підвищення якості проведення логопедичних занять в сучасних умовах загальноосвітнього простору

Проведений аналіз застосування інноваційних технологій на підготовчому, етапі постановки та автоматизації звуків, дозволив визначити ефективність кожного з засобів та чітко з'ясувати їх призначення. Всі технічні засоби можна поділити в залежності від етапу логопедичної роботи та від їх призначення. На підготовчому етапі логопед використовує пристрої для розвитку мовленнєвого дихання, фонематичних процесів, дрібної моторики і логопедичного масажу. Етап постановки звуків передбачає застосування зондозамінників та обладнання для постановки звуків. Етап автоматизації звуків передбачає застосування пристроїв для розвитку фонематичних процесів, які спрямовані на розвиток самоконтролю дитини за власним мовленням. Розроблена власна модель роторозширювачів, задачею якої було створення роторозширювачів різних за висотою, формою, смаком та кольором для проведення логопедичних занять в комфортних психологічних умовах для дітей дошкільного віку. Визначені найефективніші гігієнічні засоби для дезінфікації логопедичного обладнання. Доведено використання новітніх технологій в логопедичній роботі підвищують якість проведення логопедичних занять, знижує час корекційного впливу на дитину. Впровадження сучасних новітніх технологій в корекційний процес вчителя-логопеда дає можливість майбутнім спеціалістам розширювати свої професійні можливості.

Ключеві слова: інноваційні технології, порушення мовлення, корекція, спірометр, роторозширювачі, зондозамінники, вібромасажери.

Яковенко А.А. Инновационные технологии для повышения качества проведения логопедических занятий в современных условиях общеобразовательного пространства

Проведенный анализ применения инновационных технологий на подготовительном, этапе постановки и автоматизации звуков, позволил определить эффективность каждого из средств и четко выяснить их назначение. Все технические средства можно разделить в зависимости от этапа логопедической работы и от их назначения. На подготовительном этапе логопед использует устройства для развития речевого дыхания, фонематических процессов, мелкой моторики и логопедического массажа. Этап постановки звуков предусматривает применение зондозаминников и оборудование для постановки звуков. Этап автоматизации звуков предусматривает применение устройств для развития фонематических процессов, которые направлены на развитие самоконтроля ребенка за собственной речью. Разработана собственная модель роторасширителя, задачей которой было создание роторасширителей разных по высоте, форме, вкусу и цвету для проведения логопедических занятий в комфортных психологических условиях для детей дошкольного возраста. Определены эффективные гигиенические средства для дезинфекции логопедического оборудования. Доказано использование новейших технологий в логопедической работе повышают качество проведения логопедических занятий, снижает время коррекционного воздействия на ребенка. Внедрение современных новейших технологий в коррекционный процесс учителя-логопеда дает возможность будущим специалистам расширять свои профессиональные возможности.

Ключевые слова: инновационные технологии, нарушение речи, коррекция, спирометр, роторасширители, зондозаменители, вибромассажеры.

Iakovenko A. Innovative technologies for upgrading of realization of speech therapy employments in the modern terms of general space

Conducted analysis of application of innovative technologies on preparatory, stage of raising and automation of sounds, allowed to define efficiency of each of facilities and clearly find out their setting. All technical equipments can be divided depending on the stage of speech therapy work and from their setting. On the preparatory stage a speech therapist uses device for development of the speech breathing, phonemic processes, fine motor skills and speech therapy massage. The stage of raising of sounds envisages application of zondozyamynnykyv and equipment for raising of sounds. The stage of automation of sounds envisages application of devices for development of phonemic processes that is sent to development of self-control of child after own speech. The own model of gag, the task of that was creation of gags different on a height, form, taste and color for realization of speech therapy employments in comfort psychological terms for the children of preschool age, is worked out. Effective hygienical facilities are certain for disinfection of speech therapy equipment. The use of the newest technologies is well-proven in speech therapy work I improve quality realization of speech therapy employments, reduces time of the correction affecting child. Introduction of the modern newest technologies in the correction process of speech teacher-therapist gives an opportunity to the future specialists to extend the professional possibilities.

Keywords: innovative technology, speech disorders, correction, spirometer, gag, zondozyamynnyky, Vibro.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2014р.

Статтю прийнято до друку 29.09.2014р.

Рецензент: д.п.н., проф. Конопляста С.Ю.